

Kitajsko in Kitajci.

V sredi Azije leži kitajsko (čineško) cesarstvo, ki je najstarejša država na svetu in je petnajstkrat večja od Avstrije. Prebivalci kitajskega cesarstva se imenujejo Kitajci (Činezi) ter pravijo svojemu cesarstvu „nebeško kraljestvo“. Kitajsko je užé tisoč in tisoč let znano po imenu vsemu svetu, a kako je tam, tega ne zná nihče prav in obširno povedati, ker Kitajci, ograjeni z neizmernimi zidovi, z nezaupnim očesom gledajo ptujce ter jim vrata zapirajo, bojé se, da bi jim kdo kaj dobrega ne odnesel ali kaj slabega ne zatrosil v njihovo „nebeško kraljestvo.“

Kitajsko cesarstvo je neomejeno samovladarstvo, ki se ne podéduje po dedinski pravici, nego cesar, ki je namestnik nebeškega kralja, zato „sin nebeški“ imenovan, samovoljno določi svojega naslednika. Kakor njihov bog v nebesih, tako pravijo Kitajci, ima tudi „sin nebeški“ na prestolu kitajskem vso oblast éez življenje in imenje. On skrbi za vse, za potrebno in nepotrebno, za veliko in malo. On celó določi, kateri dan se mora zimska obleka zameniti s pomladansko in pomladanska s poletno. Vendar mora cesar posebno gledati nato, da ustreza željam in koristim svojih podložnikov. Ako ne izvršuje natanko božje volje, zgrabijo podložniki za orožje in kaznujejo prestopnika.

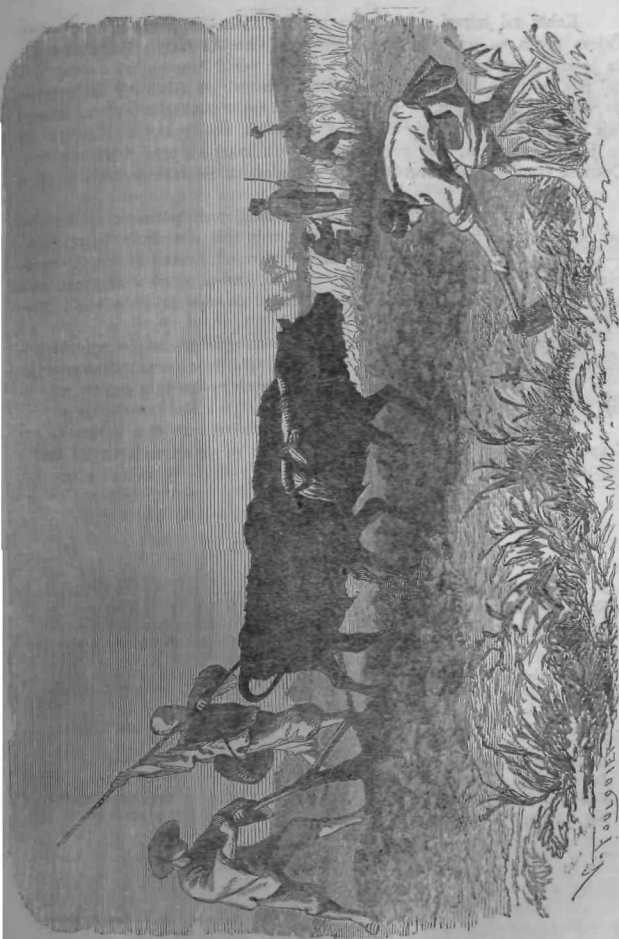
Kitajci so zeló varéni in premišljeni; niti jedne pedí zemlje ne pusté zanemarjene; celó na gole hribe in sive skale nanosijo prstí, ki jim rodi žito in zelenjad. Poljedelstvo med vsemi drugimi opravili Kitajci najbolj éasté. Polje povsod tako pridno in lepo obdelujejo kakor pri nas vrtove. A ne samo pridno, ampak tudi zeló umno se Kitajci pečajo s kmetijstvom. Popotniki in tujei obédujejo zlasti njih veliko skrb za gnoj. Glavni pridelek kitajskega poljedelca je riž (rajž); kedar je slaba letina umrje mnogo tisoč Kitajcev. A tudi druga evropljanska žita, vzlasti pšenico, ječmen, prosó in razna sočivja pridelujejo Kitajci. Denašnja slika vam kaže kitajske kmetovalce, ki polje obdelujejo.

Kitajci so majhne rasti, nosijo kratke hlače in široke jope. Glavo imajo vso obrito, samo od temena jim visi dolga kita. Oči imajo svitle in drobne. Pokriti so sè širokim klobukom, na nogah imajo coklje ali pa érevlje na kveder. Ženske so skoraj ravno tako oblečene kakor možki, samo lasé imajo čudno nališpane in polne zlatih bucek.

Sploh ima Kitajec lepe lastnosti, ki ga človeku takój prikupijo; éedna in zadovoljna duša je. Vsi popotniki, ki so bili kedaj na Kitajskem, hvalijo Kitajce, da so gostoljubni, mirni in zvesti ljudje.

Pokopališča si stavijo Kitajci po višje ležečih in nerodovitnih skalah. Pokopališča po hribih so ravno tako različna kakor pri nas. Dobro se vé, kje počiva bogatin in kje siromak. Kitajci svoje mrtve zeló éasté. Največja nesreča je starišem, ako nimajo nobenega sina, ki bi na njihovem grobu žaloval. Ne samo pri pogrebu, nego tudi ob drugih éasih imajo mnogo žalóbnih obrédov (ceremonij).

Čudno, da na Kitajskem nij nobenih rokodelcev toliko, kolikor brijačev. Brijač oprti svojo tružico na hrbet in se postavi na oglu kake ulice. Nij mu treba dolgo čakati. Kmalu imá v pestéh moža, ki se želí pomladiti. Skledica in kratka debela britev se mu sveti v rokah; lasí pridno spravlja,

Kmetovalci v Čini.

ker je Kitajci radi kupujejo za gnoj. Človek res ne vé, gledajoč kitajskega brijača, ali bi se smijal potrpežljivosti britega človeka, ali bi občudoval umetelnost in spretnost brijačev.

Kakor vsi jutrovi narodi, tako tudi po vsem Kitajskem pije samo čaj. Čajeva pijača se je v Čini začela užé v najstarejših časih. Pripoveduje se, da je kitajskega cesarja Ventija glava bolela; véliki duhoven mu svetuje, da naj pije čaj in to mu je pomagalo. Od tistih dob so začeli čaj kot zdravilo po vsem Kitajskem piti. Pije ga Kitajci zjutraj, opóludne in zvečera. Mnogo čaja se izvozi tudi v ptuje dežele. V najlepšem cvetji pa je sviloreja, ki se je na Kitajskem, ako prej ne gotovo užé 2600 let pred Kristom začela. Cesarica sama je nje pokroviteljica in pospeševalka in sleherni kmet se pečá s svilorejo.

Knjige se na Kitajskem prodajajo kar zunaj pred hišami in so zeló dober kup. Ker Kitajci radi čitajo (beró), imajo tudi pisatelje v velikej časti. — A to, kar vam sem tukaj povedal, še nij vse. Lepotij in drugih dragocénosti imajo na Kitajskem na cente. Vse to, kar od ondot v Evropo in naše kraje pride, so samo zametki Kitajcev. Znam, da tega ne bode vrjel, kdor nij vsega sam videl.

Kitajski otroci zeló spoštujejo mater in otročja ljubezen je najlepša prikazen v kitajskem cesarstvu. Kdor stariše zaničuje, tega kaznujejo sè smertjo.

Kitajci se strogo držé po veri in postavah predpisanih šeg ter zaničujejo vse, kar se ž njimi ne ujema.

Toliko vam bodi za danes, ljubi otroci; drugopot vam povem še kaj drugega o tem ali kakem drugem narodu, da se polagoma upoznate tudi z inostranimi ljudmi.

I. T.

Na bratovem grobu.

Ne morem, bratec, tebe pozabiti,
Ki bil v življenji si takó mi drág,
Še májhnemu se bilo ti ločiti
Od mene, sestre svoje, otrok blág!

Dovršil jedva šesto si poletje,
Neznán ti bil je ves ta solzni svet;
Ko jelo pádati je z drevja cvetje,
Presadil v svetí raj je Bog tvoj cvét.

Gorkó te tvoja sestra je ljubila,
Predrági ti, ki v zgodnjem grobu spiš!
Kakó bi li kedáj te pozabila,
Ker v nje spomínu vedno ti živiš?

V nebesih duh tvoj blagi se radúje,
Tam žalosti, tam bridke sólze nij;
Na zemlji sestra za tebój zdihúje,
Ker osamélo si ostávil tí.

Na grobu često vidiš me solzíti,
Objémati spomín nadgrobni tvoj;
Ko bi ti dano bilo govoriti,
Kaj rekel bi ti meni, bratec moj?

Takó otrók bi sládki mi govóril:
„Nad mánoj v solzah ne namákaj tál!
Za vaš ubožni svet me Bog ni stvóril,
Za večnost dušo bil je meni dál.“

Zatorej, prosí, angelček premíli,
V nedolžnosti od zémlje tužne vzét,
Za nas, ki smo prísérno te ljubíli,
Da vsi v nebesih snidemo se spet.

Ana Križman